

Sesiunea națională de comunicări științifice „Theodor Aman și epoca sa”, organizată de Institutul de Istoria Artei „George Oprescu”, s-a desfășurat între 6–7 octombrie 2011, la București. Remarcăm tratarea interdisciplinară a temei propuse, lucrările incluzând contribuții de istorie a artelor plastice, a învățământului, a istoriei minorităților. Dintre comunicările prezentate remarcăm analiza Ruxandrei Dreptu (Universitatea „Spiru Haret”), *Theodor Aman, pictorul povestitor*, asupra simbolurilor ascunse sub ochii privitorului din picturile lui Theodor Aman. Cercetătoarele de la Muzeul Național Brukenthal, Iulia Mesea (*Contemporanii lui Theodor Aman. Theodor Glatz la Sibiu – mijlocul și a doua jumătate a secolului al XIX-lea*) și Maria Ordeanu (*Carl Dörschlag și arta modernă din Transilvania*), precum și Boros Judit (*Pictori maghiari la Paris în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*) au vorbit despre contemporanii lui Theodor Aman din Transilvania și Ungaria, subliniind formația asemănătoare (sub influența artei occidentale) dintre pictorii din Europa centrală și de sud-est.

Daniela Bușă (Institutul „Nicolae Iorga”) și Mihai Sorin Rădulescu (Universitatea din București) au completat imaginea epocii lui Theodor Aman prin aducerea în discuție a transformărilor moderne înregistrate în mediul urban românesc (*Bucureștii mijlocului de veac XIX. Aspecte de urbanizare surprinse în literatura de călătorie*), respectiv, prin clarificări genealogice asupra familiei artistului (*Despre generalologia Anei Aman*).

Discuții interesante a generat comunicarea Ruxandei Beldiman (Institutul „George Oprescu”), *Despre un portret al principelui Carol I*, aflat în colecțiile Muzeului Peleş, pictură care, dincolo de valoarea artistică, suscită un interes deosebit prin necesitatea de a identifica corect clădirile prezentate în fundal, printr-o fereastră deschisă, drept ctitorii princiare.

Comunicările și discuțiile au fost inspirat completate de o expoziție specială, *Theodor Aman, desinator*, precum și de o vizită la mormântul pictorului, aflat la cimitirul Șerban Vodă.

Bogdan Popa

Cele două războaie balcanice izbucnite în urmă cu o sută de ani, în 1912 și 1913, considerate unanim drept preludiu al primei conflagrații mondiale, au constituit prin implicații, circumstanțele în care s-au produs și aria de desfășurare, momente de o deosebită importanță atât pentru spațiul balcanic în sine, cât și pentru întreaga Europă. Conflictele au pus încă o dată în evidență realități și contradicții ale zonei, de la incompleta desăvârșire a statelor naționale, la tensiuni între statele balcanice cu aspirații contradictorii, până la interese și rivalități ale puterilor europene. În pofida consecințelor diplomatice pentru părțile implicate, a modificărilor politico-teritoriale ce au constat în rectificarea unor frontiere, trasarea altora în contextul apariției unui stat nou și în restrângerea până la desființare a posesiunilor otomane, războaiele balcanice nu au oferit o soluție pentru toate problemele zonei. Suferința popoarelor din regiune a arătat că războaiele nu au adus nici un avantaj pentru națiunile regiunii, iar unele probleme nu sunt pe deplin rezolvate nici astăzi.

La împlinirea unui secol de la declanșarea războaielor balcanice, Universitatea din Kırklareli (Turcia) a organizat, în perioada 10–13 mai a.c., la Istanbul, simpozionul internațional intitulat „The Centenary of Balkan Wars”. Manifestarea, desfășurată sub patronajul municipalității, a reunit 78 de specialiști: istorici, politologi, sociologi, cercetători ai relațiilor internaționale, dintre care 30 din țările balcanice. Au participat cercetători din: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Grecia, Macedonia, România, Serbia, dar și din Israel și Japonia. Restul participanților au fost cadre didactice și cercetători din Turcia, de la universitățile Kırklareli, Istanbul, Ankara, Izmir, Edirne, Samsun, Bolu. Lucrările simpozionului s-au desfășurat în incinta Grand Cevahir Hotel & Convention Center, locație destinată să găzduiască evenimente de amploare, date fiind dotările de care dispune. Limbile oficiale au fost engleza și turca.

„Studii și materiale de istorie modernă”, vol. XXV, 2012, p. 181–184

În deschiderea lucrărilor au rostit alocuțiuni și comunicări informative organizatorii: prof. univ. dr. Mustafa Aykaç, rectorul Universității Kırklareli, Lokman Çağırıcı, primarul orașului Istanbul, deputați din Parlamentul turc, reprezentanți ai diferitelor minorități și câțiva invitați de onoare. În continuare Cengiz Okman, profesor la Universitatea Yeditepe din Istanbul, a susținut o comunicare cu un titlu incitant, *Stabilisation in the Balkans in Historical Perspective*, în care pornind de la definiția Balcanilor drept „un tot organic, o singură identitate dintr-un anumit punct de vedere”, care a prezentat varii aspecte în perioade diferite, considera că profunzimea și contextul conflictelor în regiune, precum și posibilitatea soluționării lor, au fost afectate, indiferent de timpul istoric, de conexiunile marilor puteri cu aria, de caracterul interesului și intervenției lor. Autorul era de părere că intervenția marilor puteri sau indiferența lor într-un anumit moment nu constituie un indicator pentru apariția și/sau finalizarea unor conflicte regionale, atâta timp cât ele puteau crește tensiunile existente, le puteau accelera pe cele aflate în stare latentă, sau puteau produce unele noi. În același timp, atitudinea marilor puteri în general față de arie a devenit în zilele noastre un indicator care stă la baza stabilității în regiune.

În continuare manifestarea s-a desfășurat în cadrul a două secțiuni. Comunicările au făcut cunoscute rezultatele cercetărilor întreprinse de specialiști și au încercat să răspundă unor probleme diverse, de la contextul în care s-a format liga balcanică, la considerente asupra participanților și analiza motivațiilor implicării statelor în conflict, la consecințe diplomatice, modificări politice, traseul granițelor, la aspirații nematerializate, până la analiza traumelor sociale și politice asupra societăților, la efectele conflictelor asupra procesului de formare a identității naționale și statului național, dar și impactul asupra societăților balcanice, a schimbului de populație, a migrației și relocării – fenomene manifestate ca o consecință a războaielor. În analiza lor, unii cercetători au fost preocupați și de felul în care au fost percepute problemele și evenimentele din Balcani în afara ariei, în Europa sau chiar în America, cât și de măsura în care consecințele conflictelor și circumstanțele din societățile balcanice au stat la baza unor altercații, neînțelegeri și conflicte din zilele noastre.

Desigur ar fi foarte dificil și ar necesita un spațiu editorial destul de extins fie și numai să prezentăm pe scurt fiecare comunicare în parte, drept care ne limităm a menționa numai câteva. Cercetările în arhivele din țările balcanice și nu numai au permis completarea, nuanțarea și studierea fenomenelor sub cele mai diverse aspecte, fapt ilustrat și de unele din lucrările prezentate: *The Balkan Wars in the Ottoman Archive Documents* (Önder Bayir, directorul Direcției Arhive Otomane, Istanbul), care aduce în atenția specialiștilor noi documente privind relațiile dintre ocupanții greci, bulgari și sârbi și populația musulmană din teritoriile otomane, *The Formation of the 1912 Balkan League according to the German Ambassadors* (Mustafa Gencer, Universitatea Bolu, Turcia), o analiză minuțioasă privind contextul apariției Alianței balcanice așa cum reiese din corespondența diplomaților germani de la Sofia, Belgrad, Viena, Atena și Istanbul cu Ministerul Afacerilor Străine German, *The Role of the German Officers during the Balkan Wars* (conf. Rașit Gündoğdu, Universitatea Kırklareli), o interesantă cercetare asupra importanței propagandei, dezinformării și a gradului de implicare a ofițerilor germani sau *Of Other Witness and Archive of Balkan Wars: Soldiers' Letters and Notebooks – Case Study* (Snejana Petrova Dimitrova, Universitatea Blagoevgrad, Bulgaria), un studiu de caz, așa cum reiese și din titlu, bazat pe jurnale, scrisori, însemnări ale soldaților de pe front privind experiența unică, dificilă, plină de neprevăzut, trăită de aceștia, dar și dorul lor de casă, de familie, de normalitate. Alte intervenții s-au referit la *The Balkan Wars and their Consequences for the Balkans* (Arbër Çeliku și Fehari Ramadani, Universitatea din Tetovo, Macedonia), *Foundation of an Independent Albanian State in the Balkan Wars' Context* (Bülent Bilmez, Istanbul), *Approaching The Balkan Wars: Serbian Society and the Ottoman Empire 1856-1912* (Jelena Paunovic Stermenski și Danko Leovac, Universitatea din Belgrad), *Romania and the Balkan Wars – Some consideration about the Balkans* (Daniela Bușă, Institutul de istorie „Nicolae Iorga”, România), *The Perception of Bosniak Identity in the West* (Dzevada Susko, Bosnia și Herțegovina).

La cele de mai sus adăugăm și cercetările ce privesc dimensiunile în care războaiele balcanice au afectat viața populației civile. În această privință, menționăm deosebit de interesantele comunicări *War and Education in the 1910: Robert College of Istanbul and the American College for Girls under War Conditions* (Orlin Sabev, Institutul de Studii Balcanice, Sofia) o analiză a impactului asupra

activității educaționale a două colegii protestante americane din Istanbul, frecventate de bulgari, greci, armeni, turci din diferite părți ale imperiului, *Children Immigration to Anatolia during the Balkan Wars* (Safiye Kiranlar, Universitatea Sakarya, Turcia), ce prezintă drama copiilor musulmani care în timpul primului război au părăsit fostele teritorii otomane din Balcani împreună cu părinții imigrând în Anatolia și *Being a Minority in a Total War: The Jewish Community of Kirkkilise (Kirkklareli) during the Balkan Wars* (Eyal Ginio, prof. Universitatea Hebrew, Ierusalim) care, pe baza unor date oficiale, dar și a unor acte individuale, analizează influența pe care a avut-o primul război asupra comunității evreiești dintr-un mic oraș, care a trebuit fie să se adapteze, fie să plece din localitate.

Un aspect care a stat în atenția participanților la simpozion a fost modul în care războaiele balcanice sunt reflectate în manualele de istorie din fiecare țară: *The Effects of the Balkan Wars on the Ottoman Education System and their Reflections in Textbooks* (prof. asociat Mehmet Ö. Alkan, Universitatea din Istanbul), *The Balkans Wars in Contemporary Greek Textbooks* (Loris Koullapis, Grecia), *The Balkans Wars in Bulgaria's History Textbooks* (Neriman Ersoy Hacisalihoğlu, Istanbul), *The Balkans Wars in Macedonia's History Textbooks* (Mehmet Hacisalihoğlu, Istanbul), autorii evidențiind faptul că dacă în trecut în paginile acestora puteau fi întâlnite etichetări, exagerări sau considerații naționaliste, de ceva timp în manualele noi adevărul istoric și abordarea obiectivă sunt caracteristice.

Nici aspectele religioase nu au fost omise, prezentările pe această temă insistând asupra faptului că problema bisericii nu poate fi socotită o cauză majoră a conflictului, deoarece ea tulbura Balcanii cu mult înainte de războaie. În acest sens, autorul comunicării *The Question of Churches in the Balkans Wars Eve* (Salih Inci, Universitatea Kirkklareli) arată că ea datează încă din perioada bizantină și descifrează mai multe părți implicate și deci responsabile: Imperiul otoman și supușii săi, adică grecii și bulgarii. O analiză a rolului religiei islamice în promovarea dialogului interetnic și interconfesional în Macedonia zilelor noastre a făcut obiectul comunicării *The Religion of Islam in Promoting Interfaith dialog in the Multicultural and Pluralist Society of the Republic of Macedonia*.

Interesul pentru problemele curente ale spațiului balcanic, pentru pace și cooperare durabilă, pentru menținerea de legături strânse în domeniile cultural, economic, comercial, politic și de cooperare strategică reiese și din prezentările ce abordează teme contemporane: *Quest for Security and Stability in the Post-Cold War Balkans: Why is there no maximized Stability?* (prof. Mustafa Türkeş, Universitatea Middle East Technical, Ankara), *Differences in Relationship of Islamic Community in Montenegro and Islamic Communities in Serbia towards Islamic Community in Bosnia and Herzegovina* (Velizar Antic și Marko Vekovic, Universitatea Belgrad), *Political Identity of Balkans: Special Refers to Bosnia and Hetzegovina* (Indira Hasanovic, Universitatea internațională din Sarajevo), *Kosovo – 100 years after the Balkan Wars* (Sylë Ukshini, Kosovo).

Nu putem încheia excursul nostru fără a aminti și interesul pentru modul în care războaiele balcanice au fost prezentate în presă: *The First Balkan War through Photographs* (conf. Tarik Özçelik, Universitatea Kirkklareli), *Kirkklareli Provinces in the Balkan Wars Diary and Photographs by Bogdan Filatov* (Hüseyin Mevsim, Universitatea din Ankara).

Pe toată durata manifestării, pe holurile sălilor de conferință au fost expuse fotografii cu teme diverse din timpul războaielor balcanice, cu mărturii ale contemporanilor.

Daniela Bușă

Am asistat, în zilele de 24 și 25 mai 2012, la sesiunea de comunicări cu tema „Elite și marginalizați în România (1945–1989)”, organizată la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, la care au participat invitați din mai multe centre de cercetare și învățământ. Problematica anunțată ni s-a părut interesantă, mai ales că studiile de istorie și microistorie socială sunt încă puțin dezvoltate la noi.

În mod regretabil însă, doar comunicarea lui Florin Abraham, intitulată „*Societatea comunistă fără clase*”: între ideologie și realitate. Abordare metodologică, s-a subsumat într-adevăr temei anunțate. Gândită dintr-o perspectivă declarat funcționalistă, aceasta a urmărit mecanismele ascensiunii